

F Ü Z E T E K

A Magyar—Török Baráti Társaság időszaki lapja
Macar—Türk Dostluk Derneği Yayını

— Üç ayda bir çıkar —

Türk—Macar Dostluğu Üzerine A török—magyar barátságról

Türk—Macar halkları közötti barátság, Osmanlı Birodalomának és Magyarországnak 150 éves barátságának 150 éves évfordulójára emlékeztetőül, pozitív távlatokat nyertek.

Macar nemzeti érzés felerősödött a Habsburgok ellen, az oszmán állam tárt karokkal várta a magyar ellenállók. A 18. században a magyarok nemzeti hősei közül Rákóczi fejedelem, majd a modern Magyarország megalakulásához utat nyitó Kossuth is az oszmán állam vendége volt.

Amiként egy ország mindig tisztelt emlékezik azokra a nemzeti hőkre, akik az ország érdekében küzdöttek, ugyanezt teszik az illető ország barátai is.

Kossuth, a magyarok nemzeti hőse mindig élni fog a törökök szívében, az által a ház által, amelyben akkor lakott, amikor országunkban vendégeskedett, és amely jelenleg mint múzeum működik s őrzí az ő megbecsült emlékét, és amely mindig is a török—magyar barátság egyik fontos jelképe marad. Hasonlóképpen az a ház is, amelyben Rákóczi fejedelem lakott Tekirdağban mint múzeum élte tovább a török—magyar barátságnak egy másik köztiszteltetben álló, megbecsült emlékhelyét.

A török és magyar nép több száz éves történelmi és kulturális kapcsolatokra támaszkodva mindig is kölcsönös baráti érzelmeket táplált egymás iránt.

A Magyarországon gondosan megőrzött oszmán kori török kulturális örökség, a hősként aposztrofált oszmán pasák sírjai, az I. világháborúban azonos hadszíntéren együtt küzdő, hősi halált halt katonáink síremlékei a magyaroknak a török nép iránt érzett tiszteletének és barátságának jelképszerű emlékeiként állanak. Számos európai intézményben, így a NATO-ban is, a baráti és szövetséges Magyarországgal való kapcsolataink mindig a kölcsönös barátság, a szolidaritás és az együttműködés szellemében alakulnak.

Ahogy a múltban Törökország támogatta Magyarországot NATO tagságát, ma nagy meglepetéssel érez Magyarország Európai Unió tagságának megalakulása miatt. A májusban bekövetkezett fázissal az Európai Unió kiszélesedésének és elmélyülésének folyamata földrésztünk népeinek tartós békéjéért és jólétéért biztosítani kívánó célja egy új, dinamikus szakaszba lépett.

Európa egyesülésének útján ez a bővítés fontos lépés, amely a jövő kialakításában új lehetőségekre nyíló kapu lesz.

Törökország úgy tekint az Európai Unió bővülési szakaszára, mint az unió kibontakozásának egyik legfontosabb mozgatóerejére.

→

Avrupa'nın birleşmesi yolunda genişleme önemli bir adım, birliğin geleceğinin şekillendirilmesinde yeni oluşumlara açılan bir kapı olacaktır.

Türkiye Avrupa Birliği'nin genişleme sürecini, birliğin evriminin en önemli dinamiklerinden biri olarak görmektedir. Bu süreç ancak tüm sınırlarına kavuştuğunda, Avrupa küresel boyutlarına erebilmiş olacaktır.

Gerek Kurultay, gerek hükümetlerarası konferans sürecinde yapmış olduğumuz yapıcı ve etkin katkılar, ülkemizin Avrupa Birliği'ne inancının ve geleceğini Avrupa Birliği çatısı altında gördüğünün bir göstergesidir. 1999 yılında ülkemizin Avrupa Birliği'ne adaylık statüsünün tescil edilmesiyle birlikte, Kopenhag siyasi kriterlerine uyum yönünde gerekli olan tüm önemli reformları ve Anayasa değişikliklerini gerçekleştirdik. Hükümetimiz, bu reformların tam ve etkin bir şekilde uygulanması için gerekli tüm önlemleri almaya devam etmektedir.

Bülent Arınç dolgozószóbjában

Amacımız ve haklı beklentimiz Aralık 2004 Avrupa Birliği zirvesinde ülkemize üyelik müzakereleri için kesin bir tarih verilmesidir. Avrupa Birliği'nin, vizyon sahibi bir yaklaşım sergileyerek, bu yönde doğru karar alacağını ümit ediyoruz.

Unutmamalıyız ki, Türkiye Avrupa Birliği'ne tam üye olduğunda, insan hakları, demokrasi ve hukuk devletinin temel ilkelerini komşu bölgelere yansıtmakta örnek olmakta daha güçlü bir konumda olacaktır. Avrupa Birliği'nin evrensel barışı ve refahı sağlama hedeflerine yaşamsal katkılarda bulunabilecektir.

Türkiye'nin üyeliğinin stratejik ve ekonomik alanda sağlayacağı getiriler, Avrupa Birliği'nin gerçek bir küresel güç olmasına önemli katkılarda bulunacaktır. Türkiye gibi müslüman nüfusa sahip, laik ve modern, Avrupa'nın sayısız kuruluşlarının ve NATO'nun üyesi olan bir ülkenin Avrupa Birliği üyeliği, batı/İslam çatışması tezlerinin giderilmesinde, medeniyetler arası uzlaşının sağlanmasında önemli rol oynayabilecek, İslam dünyasının radikal olmayan unsurları için de örnek alınacak bir model teşkil edecektir. Avrupa Birliği'nin, Aralık 2004'de Türkiye'yle ilgili hayati kararı alırken, bu vizyonla hareket edeceğine inanıyorum. Bu hedefimizin gerçekleşmesinde dost ve müttefik Macaristan'ın desteğinin yanımızda olacağına güveniyorum.

Türk ve Macar halklarının sağlam dostluğunun, ülkelerimizin işbirliği ve dayanışmasının karşılıklı yararlar sağlayarak daima gelişip süreceğine inancım tamdır.

✍ Bülent Arınç, TBMM Başkanı

Ez a folyamat csak akkor érhet véget, ha eljut végső határáig, Európa globális dimenzióig.

Az az építő és aktív részvétel, amelyet mind a Kongresszuson, mind pedig a kormányok közti konferencián tanúsítottunk, annak a jele, hogy országunk hisz az Európai Unióban, s jövőjét vele egy fedél alatt képzei el. 1999-ben bejegyeztettük tagjelölti státusunkat, ugyanakkor avégett, hogy megfeleljünk a koppenhágai politikai kritériumoknak, megvalósítottuk a szükséges összes fő reformot és alkotmánymódosítást. Hogy mindezeket a reformokat hatásos formában alkalmazzni lehessen, Kormányunk továbbra is megteszi az összes szükséges intézkedést, hogy a reformok gyakorlati megvalósulása is hatékony legyen.

Célunk és jogos elvárásunk az, hogy a 2004-es EU csúcson országunk részére a tagsági tárgyalásokat illetően pontos dátumot töltszünk ki. Reméljük, hogy e tekintetben igazságos döntést fognak hozni, igazolva, hogy képesek távlatosan gondolkodni.

Nem szabad elfelejteni, hogy abban az esetben, ha Törökország teljes jogú tagja lesz az EU-nak, olyan helyzetbe kerül, hogy mintaképként sugározhatja ki a szomszédos területekre az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság alapelveit. Az EU-nak a világéke és a jólét biztosítására irányuló céljaihoz életszerűen fog tudni hozzájárulni.

Azok a hozadékok, amelyeket Törökország tagsága stratégiai és gazdasági téren biztosít, fontos hozzájárulás ahhoz, hogy az EU valóban globális erővé váljon. Egy olyan muszlim lakosságú, laikus és modern ország, mint Törökország, amely Európa számtalan intézményének és a NATO-nak is tagja, az EU tagjaként a nyugati/islám ellentét tézisének felszámolásában, a civilizációk közti közeledések biztosításában fontos szerepet játszhat, és az iszlám világ nem radikális elemei számára példaértékű modellé válhat.

Hiszek abban, hogy amikor az EU 2004 decemberében meghozza Törökországgal kapcsolatos életbevágóan fontos döntését, ezt a víziót maga előtt látva fog cselekedni. Bízom abban, hogy ezen céljaink megvalósításában a baráti és szövetséges Magyarország támogatását magunk mellett tudhatjuk.

Törtélen a hitem abban, hogy a török és magyar nép kikezdhettelen barátságra folyamatosan fog fejlődni, országaink együttműködése és szolidaritása, kölcsönös előnyöket biztosítva mindkét fél számára.

✍ Bülent Arınç
a Nagy Török Nemzetgyűlés elnöke

Bülent Arınç interjú ad magyar újságíróknak (szövegét ld. a 3-4. oldalon), balról jobbra: Pap Zolt, Marossy Géza, Végh Sándor és Tasnádi Edit

Interjúk a Kossuth-könyv ankarai bemutatójáról

Mint ahogy előző számunkban beszámoltunk róla, a Magyar–Török Baráti Társaság fennállásának egyik legfényesebb eseményeként 2004. március 16-án a Nagy Török Nemzetgyűlés épületének Márvány-termében ünnepélyes keretek között mutatták be kiadványunkat, Hermann Róbert: *Kossuth Lajos és az 1848/49-es magyar szabadság* című monográfiáját. Ezúttal házigazdáinkkal, Bülent Arınc parlamenti elnökkel és Berhan Şimşekkel, a török parlament török–magyar baráti tagozatának vezetőjével készítettünk interjút.

— *Tisztelt Elnök Úr! Mindenekelőtt köszönetet kell mondunk, hiszen az Ön tavalyi magyarországi látogatása idején tett kedves meghívása adott alkalmat arra, hogy török nyelvű Kossuth-könyvünket bemutassuk a Nagy Török Nemzetgyűlésben. Mi indította erre az igazán nem megszokott lépésre?*

B.A.: A törökök és a magyarok egyaránt mindennél fontosabbnak tekintik függetlenségüket, a szabadságot. Nagy öröm számomra, hogy a magyar szabadságküzdelmek egyik legnagyobb alakjáról, Kossuth Lajosról olyan könyv született, amely törökül olvasható.

Március 15-e a magyarok nemzeti ünnepe, s mindnyájan azt óhajtottuk, hogy ennek kapcsán tartsuk parlamentünkben a könyvbemutatót arról az államférfiről, akit annak idején egy ideig országunkban vendégül láttunk. A mi parlamentünkben van magyar baráti tagozat, és az Önökében is működik török baráti tagozat. A két csoport vezetői már korábban találkoztak egymással, s ha már Kütahyában, ahol Kossuth tartózkodott, szintén megemlékeztek róla, úgy gondoltuk, hogy az ünnep másnapján vendégül látjuk Önöket, s így újra együtt lehetünk, megemlékezhetünk Kossuthról, és bemutathatjuk a róla szóló könyvet. Magyarországról is érkeztek vendégeink, s ahogy Önök is tanúsíthatják, igazán szép ünnepi megemlékezést rendeztünk.

— *Való igaz, köszönjük szépen, Elnök Úr. A messzi múltba nyúló magyar–török történelmi kapcsolatoknak valóban az egyik legszebb fejezete a törökországi Kossuth-emigrációról szóló...*

Az, hogy a magyar szabadságharc vezetője Vidin, majd Şumnu (ma Sumen) után közel két esztendeig Kütahyában tartózkodott, a török történelem szempontjából is fontos momentum. A török nép hagyományos vendégszeretetével fogadta a menekülőket, mint ahogyan az 1700-as évek elején Rákóczi fejedelem is, ugyancsak egy leverett szabadságharc után, Rodostóban talált menedéket. Mind a rodostói Rákóczi-házat, mind a kütahyai Kossuth-házat múzeummá alakították, ahol a kiállított tárgyak is az ő emléküket őrzik. Mindkét fontos emlékhelyre érkeznek Magyarországról is látogatók, akik így visszaidézhetik a múltat.

Magyarország 150 évig élt oszmán hódoltság alatt, s ma gondosan őrzik ennek a kornak az emlékeit. A közelmúltban kétszer voltam Magyarországon: az egyik alkalommal, tavaly júniusban a parlament elnökeként hivatalosan látogatáson jártam ott, februárban pedig a parlamenti elnökök találkozóján vettem részt, s e látogatások során alkalmam nyílt Budapest, Szigetvár és Pécs történelmi emlékeinek fölkeresésére is. Meggyőződhettem arról, hogy a magyarok milyen gonddal őrzik a műemlékeket. A két ország közös múltjának emlékei hidat teremtenek a két nép között, tehát a mai találkozó sem a véletlen műve, hanem a múlt természetes folyománya.

— *Hogyan látja tehát e közös múlt után a jelent, EU-tagságunk küszöbén?*

Örömmel látjuk, hogy a két ország, a két kormány, a két parlament kapcsolata teljesen problémamentes, Törökország és Magyarország kétoldalú kapcsolatai minden téren fejlődnek és elmélyülnek. Mi jelentős támogatást nyújtottunk akkor, amikor Magyarország NATO-csatlakozásáról volt szó. Az Önök országa most megelőzött bennünket azzal, hogy már az EU-tagság küszöbén áll, hiszen 2004. május elsején az unió tagja lesz. Törökország is e cél felé halad. A tagjelölt országok közé tartozik, és reméljük, hogy az év vége előtt megkezdhetjük a tagságra vonatkozó tárgyalásokat. Biztosak vagyunk abban, hogy Önök támogatni fognak bennünket e cél elérésében. Nagy öröm számunkra, hogy régi kapcsolataink ma ilyen baráti, szívélyes jellegűek. Kereskedelmi kapcsolataink azonban sajnos nem kielégítőek. Amennyire tudom, 500 millió dollár körül mozog az export-import volumene. Úgy vélem, megvolna a lehetősége annak, hogy ezt többszörözzük. Az idegenforgalom is jelentős mértékben növelhető. Sokszorosára lehetne emelni a Magyarországról Törökországba látogatók számát és a Magyarországra érkező török turistákét is. Februárban azokban a napokban volt a kurban bayrami, a mi áldozati ünnepünk, amikor az Önök országában jártam. Ellátogattunk egy Budapesthez közel fekvő kisvárosba (Szentendrére), ahol sok török turistával találkoztam. E többnapos ünnep alkalmával sok turistautat szerveznek nálunk Budapestre és más európai városokba. Pécs, Szigetvár, Eger, Esztergom és a többi történelmi hely meglátogatása minden török álma, és ezt az idegenforgalomnak ki kell használnia. Ugyanakkor erősíteniünk kell a két országban beruházásainkat is. Hiszek abban, hogy mind-ezekben jelentős előrelépést könyvelhetünk majd el.

— *Milyen lépéseket tettek eddig Törökország uniós tagságának érdekében?*

A Nagy Török Nemzetgyűlés mindent megtett azért, hogy megfeleljünk a koppenhágai politikai kritériumoknak. Változtattunk az alkotmányon, és több mint száz törvényt is módosítottunk. Minden Törökországra vonatkozó jelentés leszögezi, hogy sikerült közelebb kerülnünk Európához. A halálbüntetés eltörlésétől a szervezkedés szabadságáig, a gondolat- és szólás-szabadságig vagy a politikai pártokra és a társaságokra vonatkozó törvényekig egy sor változtatásra utalhatunk, amelyek révén az egyének több szabadsággal rendelkeznek, az ország a demokratikus jogállamiság magasabb fokára ért. Nagyön odafigyelünk ezeknek a törvényeknek az érvényesülésére is. Széleskörű oktató-felvilágosító tevékenységet folytatunk, részben az EU-val együtt, részben saját forrásainkra támaszkodva. Elégedettek vagyunk, mert egy hosszú előkészítő folyamat lezárásához közeledünk. Egy év alatt annyi jogi reformot hajtottunk végre, amennyit azelőtt negyven év alatt sem. Ez azt jelenti, hogy ma már eleget tudunk tenni a koppenhágai politikai kritériumoknak. Hiszünk abban, hogy akik határozatot hoztak Törökország tagjelöltségéről, látják ezeket az eredményeket, és alkalmasnak találják az országot a tárgyalások megkezdésére.

Törökország európai ország, beletartozik az európai országok családjába. Valamennyi jelentős európai szervezetnek alapító- vagy igen régi tagja, például az Európa Tanácsnak, az Európa Tanács parlamentjének vagy a NATO-nak.

1952 januárjában lett a NATO tagja, vagyis ott van már az európai nemzetközi szervezetben. Úgy látjuk tehát, hogy elérkeztünk arra a pontra, ahol a végső határozatot meg kell hozni.

— *És mi a helyzet Ciprussal?*

Felvételünk kritériumai között nem szerepel a ciprusi kérdés megoldása, csak politikai javaslatról van szó. És erre a javaslatra Törökország igent mond. Azt kívánjuk, hogy ez az évek óta húzódó probléma végre tartós, igazságos és békés módon megoldódjék, úgy, hogy mindenki számára kielégítő legyen. Ebben a kérdésben az év eleje óta Törökország nagyot lépett előre. Mint köztudott, a felek New Yorkban tárgyaltak egymással, és megállapodtak abban, hogy a tárgyalásokat Cipruson folytatják. Jelenleg a két közösség között folyó megbeszélések a végük felé közelednek, utána — bizonyára a török és a görög külügyminiszterek és miniszterelnökök részvételével — négyoldalú tárgyalásokra kerül sor, majd a két közösségben népszavazást fognak tartani. Ha a népszavazás után aláírják a szerződést, az fog a parlamentünk elé kerülni, és ha mindez eredménnyel jár, május elsején az egyesült Ciprus az Európai Unió tagja lehet. Tudom, hogy a tárgyalások nem mennek könnyen, de mindnyájan azt szeretnénk, hogy pozitív eredménnyel záruljanak. Kijelenthetem, hogy amennyiben a Nagy Török Nemzetgyűlés elé kerül a megállapodás, képviselőink a legrealisabb és legpozitívabb módon fognak határozni. Egyelőre azonban az események a mi parlamentünkön kívül folynak.

— *Köszönjük az interjút.*

— *Tisztelt Képviselő Úr, különleges ünnepségen vettünk ma részt a török parlamentben, amelynek során a magyar történelem egyik legkiemelkedőbb alakját törökül bemutató könyvet ismertettek. Ön hogyan értékeli Kossuth személyiségét, illetve a történelemben és a magyar–török kapcsolatokban játszott szerepét?*

B.S.: A ma rendezett ünnepségen egy olyan törökül megjelent könyvet mutattunk be, amelynek középpontjában az a Kossuth Lajos áll, aki miként Magyarországról érkező barátaink beszédeiből is kiderült, az Önök számára igen fontos, a mi Atatürkünkhöz hasonlítható személyiség volt, olyan szabadsághős, aki nagy szerepet játszott a modern Magyarország kialakulásában. Az ember egyik legtermészetesebb igénye a szabadság. Azok lesznek az emberiség vezetői, akik kezükbe veszik a szabadság fáklyáját. Ezt tette Kossuth Lajos is, akit ezért a törökök éppen annyira tisztelnek, mint maguk a magyarok. Népe érdekében állt a szabadságharc élére, majd — ahogy ma is hallottuk — bujdosóként érkezett országunkba, s közel másfél esztendeig élt Kütahyában. De itt is csak a népére gondolt, levelezett a világ államférfijaival, megosztva velük elképzeléseit hazája sorsáról, s ami még fontosabb, azért, hogy Magyarország jogállam lehessen, alkotmánytervezetet vetett papírra. Olyan vezetőnek látom őt, aki a társadalom szabadságvágyának fáklyavivőjeként, eszmei vezetőként fogalmazta meg gondolatait.

— *Térjünk át a mába. Úgy tudjuk, hogy Ön vezeti parlamentjük török–magyar baráti tagozatát. Miből áll a munkájuk?*

Ha megengedi, egy kitérővel kezdem. Én eredetileg színész vagyok, játszottam filmben és rendeztem is. Volt egy filmem, amelynek története Törökország közelmúltjában játszódott, és a főhőse három fiatalember — Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan és Hüseyin İnan — volt, akik a demokráciáért és Törökország függetlenségéért küzdöttek, s ezért halálbüntetés lett a sorsuk. A film Eurimage-támogatással, vagyis európai

koprodukcióban készült, és magyarok is részt vettek benne. A film gyakorlatilag török produkció volt, de a stúdiómunkák, az utómunkálatok Magyarországon folytak.

Nagyon jó barátunk lett Attila, aki a hangmérnöki munkát végezte. A film kapcsán jártam először Magyarországon. A magyar filmes stúdiószolgáltatásokat világszerte elismerik, így Magyarország számomra is igen vonzó volt. Nagyon élveztem a szabadtéri múzeumokat, a gazdag történelmi és kulturális örökséget, Budapest a folyó két partján olyan, mint egy festmény, és nagyon jó kapcsolatba kerültem azokkal az emberekkel, akikkel együtt dolgoztam, az Attila and Attilával — mind a kettőt így hívták (nevet). Ezért akartam, miután képviselő lettem, a török–magyar parlamentek közötti baráti tagozat tagja lenni, s köszönöm a társaimnak, hogy a csoport vezetőjévé választottak. Sajnos ezek a tagozatok gyakran inkább a turistacsoportokhoz hasonlítanak, holott a munkájukat meg kellene tölteni kulturális, társadalmi és gazdasági tartalommal, véleményem szerint komolyabb feladatokat kellene vállalniuk. Az is igaz, hogy négy vagy öt hónappal ezelőtt alkalmam volt a Nagy Török Nemzetgyűlés elnökével, Bülent Arınc úrral a magyar országgyűlés elnökének meghívására Magyarországra látogatni. Jártunk a történelmi helyeken, múzeumokban és a Parlamentben, és remélem, hogy ez a látogatás hozzájárul ahhoz, hogy változzék az a helyzet, amelyről az előbb szóltam, és barátainkkal, a magyar képviselőtársakkal hatékonyabb munkát tudjunk végezni. A mai ünnepség után másikat is tervezünk: a török irodalom egyik fontos alakjának, Reşat Nuri Güntekinnek egy regénye jelent most meg magyarul, Madárka címmel — a regényből készült filmben magam is játszottam — s arra gondoltunk, hogy ennek a könyvnek Magyarországon rendezünk majd egy bemutatót. Remélem, lesz majd más kulturális és gazdasági tevékenységünk is.

Politikai szempontból is fontos időszak áll mögöttünk. Mi teljes mértékben támogattuk annak idején Magyarország NATO-tagságát. Most Magyarországon van a sor, amikor Törökország európai uniós tagságáról van szó.

Van egy szép kifejezés, amely nagyon illik a hős magyar néphez, az amelyet Nagy Szulejmán szultánra vonatkoztatva hallottam a magyarokról: „hős ellenség” volt. Ez a kifejezés mélyen meghatott, köszönetet mondok tehát ezért az értékelésért a magyar népnek és a Magyar Állam vezetőinek.

— *Köszönjük.*

— *Tasnádi Edit*

A Parlament Vadász-terében, a *Madárka* bemutatóján (ld. az 5. oldalon). Középen: Aydan Karahan, a Török Köztársaság budapesti nagykövete, tőle balra: Kelemen András országgyűlési képviselő, Gülhan Ulutekin követségi tanácsos, jobbra: Tasnádi Edit és Dávid Géza.

Török könyv bemutatója a Parlament Gobelin-termében

Házigazda: Kelemen András országgyűlési képviselő

Török parlamenti küldöttség tervezett magyarországi látogatásának apropóján került sor a Magyar–Török Baráti Társaság gondozásában megjelent Reşat Nuri Güntekin *Madárka* című regényének parlamenti bemutatójára, május 10-én. A regényt török eredetiből Puskás László fordította. A zsúfolásig megtelt Gobelin-teremben Kelemen András országgyűlési képviselő üdvözölte a megjelenteket, ezt követően a regényről és az íróról Aydan Karahan, a Török Köztársaság budapesti nagykövete a következőket mondta:

„Tisztelt Vendégeink!

A török parlament Török–Magyar Barátság Csoportjának delegációja — akinek látogatása sajnálatos módon nem valósult meg —, Reşat Nuri Güntekin híres regényét, a *Madárkát*, magyarországi megjelenése alkalmából méltó módon szeretne volna bemutatni. A látogatás ugyan elmaradt, de a bemutató ünnepséget megtartjuk.

Mindenekelőtt néhány szót szeretnék ejteni az íróról és regényéről egyaránt.

Reşat Nuri Güntekin 1889-ben született Isztambulban. Az isztambuli egyetem irodalmi fakultásán végzett, majd Bursában kezdett tanítani. Pályafutása alatt több iskolában is oktatott. 1931-ben tanfelügyelőként, 1933–34-ben Çanakkale országgyűlési képviselőjeként, majd Párizsban mint kulturális attasé tevékenykedett. 1956-ban hunyt el.

Reşat Nuri Güntekin *Madárka* című regénye 1922-ben a *Vakit* (Idő) című újságban folytatásos regényként széles körben elhíresült, és még abban az évben első kiadása is megjelent. A regény minden időben, minden korosztálynak kedvelt olvasmánya volt, mint lírai hangvételű, magával ragadó, és a maga korában fontos regény. Ha meggondoljuk, hogy hatvan év alatt több mint 20 kiadást ért meg, nem vitás, hogy a török irodalomnak egyik legtöbbet olvasott regénye.

A mű megírásának idején, amikor a török szociális és kulturális életben a legdrámaibb változások történtek, amikor az oszmán kor éppen utolsó napjait élte, amikor küszöbön volt a török köztársaság megalapítása és kezdett beáramlani a nyugati kultúra. Az író erről a korszakról beszél, és Anatóliát, az iskolázatlan és művelt arcokat természetes és élénk színekkel festi le, és a korszak oktatási életét nagyon sikeresen mutatja be. Hogy ez az ábrázolás olyan sikeres lett, abban saját tanári működésének is fontos szerepe volt.

A regényt — még ha megírásától mostanáig sokat változott is a helyzet országunkban mind a nevelés, mind pedig az általános életmód terén —, a mai Törökország alapját képező korszak bemutatása miatt fontosnak tartjuk. Most, amikor a regényen magyar barátainkkal is osztozunk, köszönetet szeretnék mondani mindazoknak, akik akár szellemi, akár anyagi téren hozzájárultak ennek megjelenéséhez. Elsősorban a fordítónak, Puskás Lászlónak, aki a Magyar–Török Baráti Társaság tagja, továbbá a Tempo Uno és a Bosfor cégeknek, valamint a Török–Magyar Üzletemberek Egyesületének.

Remélem, hogy a regénynek *Madárka* című magyar változata az eredetihez hasonlóan népszerű lesz, és itt is eljut az olvasók széles táborához.

Természetes, hogy az ilyen események, mint ennek a műnek a lefordítása és kiadása engem rendkívüli büszkeséggel tölt el. A török–magyar kapcsolatok mélyen a történelemben gyökereznek. A történelemmel foglalkozó emberek mindkét országban elvégezhetik a kapcsolatok magyarázatát, értékelését. Fontos azonban, hogy a két nemzet miként tekint ma egymásra. Mindenesetre az, hogy ma egy török klasszikust itt lefordítottak és kiadtak, számomra annak a jele, hogy Magyarországon érdeklődnek Törökország és a török nép iránt. De az is kétségtelen, hogy a török emberek fejében a magyarok megítélése teljesen más. Azok, akik ma Magyarországról Törökországba utaznak, az irántuk megmutatkozó érdeklődés és szeretet mértékén keresztül arról könnyűszerrel meggyőződhetnek.

Mi törökök ma annak örülünk, és arra vagyunk büszkéek, hogy a magyarok, amint azt kiérdemelték, előbb az Atlanti Szövetség, majd az EU tagjai lettek. Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy a magyarok is örülni fognak annak, ha nemcsak a NATO-ban de az EU-ban is partnerek lehetünk.

Úgy gondoltam, hogy megragadva ezt az alkalmat, e egyszerű épületben politikai üzenetet is közvetítek. Mindazoknak pedig, akik megszervezték ezt a jelentős ünnepséget, elsősorban F. Tóth Tibornak, szívből jövő köszönetemet szeretném kifejezni.”

(Fordította: Puskás László.)

Majd elnökünk, Dávid Géza beszélt. A korszak irodalmáról pedig Tasnádi Edit főtítkárnk tartott rövid előadást.

A könyvbemutató után a házigazda a Parlament Vadász-termében állófogadáson látta vendégül a megjelenteket, alkalmat adva egyben baráti beszélgetésre, és Puskás Lászlónak, a könyv fordítójának a dedikálásra. Horváth László, Törökország tiszteletbeli konzulja nemcsak gesztusaként a jelenlévők ajándékként jutottak hozzá a kötethez. Kelemen András, az IPU magyar–török tagozatának elnöke önmagáról és munkájáról a következőket mondta:

„1990-ben, a szabad választásokat meghozó rendszerváltozással kerültem először képviselőként a Magyar Országgyűlésbe, ahol azóta is minden alkalommal újraválasztottak. Ugyancsak 1990 óta vagyok a Török–Magyar IPU-csoport elnöke. Az Interparlamentáris Unió jó lehetőséget teremt arra, hogy két-két nemzet egymás iránt érdeklődő országgyűlési képviselői kapcsolatot ápoljanak és így a népi rokonszenv, a civil és hivatalos művelődési és gazdasági kapcsolatok hálóját a politikusok közötti szóértéssel gazdagítsák. Esetünkben, a magyar és török politikusok tekintetében ez különösen szép feladat, hiszen a rendszerváltoztatásig a politika iránt érdeklődő közönség a magyar hírközlésben csupán élesen ellenséges közléseket találhatott a szovjet táborral szemben álló NATO-végvárról, Törökországról.

Az első független magyar kormány külügyi államtitkáráként pedig első miniszterelnökünkkel, néhai Antall Józseffel egyetértésben egyik kiemelkedően fontos feladatom volt a Törökországgal való viszony új alapokra helyezése és ezen túlmenően a volt Szovjetunió török népek lakta köztársaságaival való kapcsolatfelvétel. (Így került sor arra, hogy személyesen nyitottam meg a Magyar Köztársaság kazakisztáni, almati nagykövetségét és igyekeztem lehetőséget teremteni a térségi kazak képviselőnek Budapesten.) Szolgálati időm alatt folyamatosan érintkeztem török külügy- és honvédelmi minisztériumbeli kollégáimmal s velük összhangban értékeltük térségeink politikai változásait és kormányaink lépéseit. Ugyanakkor igyekeztem közösen nyomon követni az ázsiai török népek térségének eseményeit is.

Az idegen hódítótól megszabadult Magyarország népe örömmel élénkítette kapcsolatait a testvéri törökséggel. Szigetváron közös történelmünk gyönyörű emlékparkja készült el, mely világviszonylatban egyedülálló jelentőségű: hiszen az egykori háborús szembenállást oldja békévé testvériségünk szellemében. Ugyancsak nagy örömet okozott nekem Atatürk naphegyí szobrának avatása, mert ez a modern Törökországot és annak megalapítóját hozta vissza ismét a magyar emberek szívébe a kommunista uralom évei után. Ahogy egy alkalommal vendégként a Nagy Török Nemzetgyűlésben tartott beszédemben elmondtam a török képviselőknek: Atatürk Törökországa nekünk egyben mintául szolgál egy modern és demokratikus állam megteremtéséhez. Ahogy ez volt a török nép felemelkedésének útja az I. világháború okozta összeomlás után, úgy lehet példa Magyarországnak arra, hogy elszánással, egységes akarattal, jövőbe vetett hittel és bölcs megfontoltsággal meg lehet menteni a nemzetet és fel lehet építeni romokban kapott országunkat.

Atatürk életműve példa lehet számunkra. Ezért nagy örömmel vettem, hogy a közelmúltban Törökországban megjelent Vecdet Erkun professzor gondozásában egy érdekes kötet arról, hogyan volt jelen Mustafa Kemal Atatürk a korabeli magyar sajtóban, és örömmel láttam viszont új kiadásban a magyar közönség számára Kerekesházy József *Az igazi Kemal* című könyvét, melyhez a budapesti török nagykövetség nyújtott támogatást. Ebben a szellemben kérek minden érdeklődőt, hogy használja ki azt a lehetőséget, amelyet a történelem számunkra megteremtett és ki-kí járuljon hozzá téglácskájával a két nép szorosabb kapcsolatának közös épületéhez.”

A török parlament története

Azzal, hogy 1920. április 23-án, Ankarában először ült össze a török parlament, a Nagy Török Nemzetgyűlés — miközben a nemzet Mustafa Kemal Atatürk vezetésével még felszabadító háborúját vívta — a Köztársaság történelmének egyik legjelentősebb állomásához érkezett. A török népnek a megszálló erők ellen a mudroszi fegyverszünettel kezdődő ellenállása ezzel túllépett a szétszórtság, fölülkerekedett a helyi politikai törekvéseken, s ilyen módon vadonatúj, az egész nemzet képviseletén nyugvó államforma jött létre, amely hangos szóval adta a megszálló erők és az egész világ tudtára a nemzet kiállítását a függetlenség és szabadság ügye mellett.

Az első nemzetgyűlés az utolsó Oszmán Népképviselői Gyűlés egyes képviselőiből, valamint a vilájetekben és szandzsákokban választott vagy kinevezett képviselőkkel állt. A nemzetgyűlés elnökéül Mustafa Kemal pasát választották.

Az 1921-es alkotmány értelmében a Nagy Török Nemzetgyűlés összevonta a törvényhozás, a végrehajtás és nagymértékben az igazságszolgáltatás hatásköreit is. Elnöke egyben a kormány elnöke is volt, vagyis a hatalmi ágak egyetlen kézben összpontosultak.

1923. október 29-én, a Köztársaság kikiáltása után az alkotmány módosításával elfogadták azt a törvényt, amely előírta, hogy a köztársasági elnököt a Nagy Török Nemzetgyűlés tagjai közül válasszák. Innen kezdődik az a gyakorlat, hogy a köztársasági elnöknek a miniszterelnök kinevezése és a kormány összeállítása után jóváhagyásért a Nemzetgyűléshez kell fordulnia.

Az 1924. április 20-án elfogadott új alkotmánnyal a hatalmi ágak egységének rendszere bizonyos mértékben lazult, de a köztársaság teljes mértékű megerősödéséig továbbra is ragaszkodni kellett a parlament feltétlen hatalmának elvéhez.

1934. december 5-én kapták meg a nők választási és választhatósági jogot. Az azt követő ötödik választási ciklusban (1931—1939) foglalták el helyüket a Nagy Török Nemzetgyűlésben az első női képviselők. Ebben a tekintetben Törökország sok nyugati országnál korábban ismerte el a nők politikai jogait.

Az 1961. július 9-én népszavazással elfogadott új alkotmány a hatalmi ágak szétválasztásán nyugvó parlamenti rendszerrel lépett előre a demokrácia útján. A Nagy Török Nemzetgyűlést a nemzetgyűlés és a köztársasági szenátus alkotta. A nemzetgyűlés által elfogadott törvényeket a szenátusának jóvá kellett hagynia, de a végleges döntés a nemzetgyűlésé volt.

A háborúba lépés, a török fegyveres erők külföldre küldése, illetve idegen fegyveres erők Törökországban való tartózkodása ügyében a nemzetgyűlés és a szenátus együttes ülésének határozatára volt szükség.

A nemzetgyűlés 450 képviselőből, a szenátus 150 szenátorból állt. Mindkét testület a maga elnökét tagsága

teljes létszámának kétharmados többségével, titkos szavazással két évre választhatta meg.

Az 1982. november 9-én elfogadott új alkotmány értelmében a Nagy Török Nemzetgyűlés egykamarássá vált. Kezdetben általános választással 400 képviselő került be a parlamentbe, majd az 1987-ben végrehajtott változtatással számuk 450-re emelkedett.

Az 1995-ös alkotmánymódosítással a képviselők számát 550-re növelték. Ez az alkotmány a szó igazi értelmében parlamenti rendszert valósított meg: a törvényhozás és a végrehajtás kölcsönösen kiegyensúlyozták egymást. Másrészt az 1961-ben létrehozott Alkotmánybíróság is elfoglalta helyét a török jogrendszer legfontosabb testületei között.

Országgyűlési választásokat ötvenként tartanak, de a ciklus lejártá előtt is lehetőség van új választások tartására: a köztársasági elnök az alkotmányban foglalt feltételek fennállása esetén döntést hozhat új választások kiírására.

A Nagy Török Nemzetgyűlés tagjai nem csak azt a kerületet képviselik, ahol megválasztották őket, és nem csupán saját választóikat, hanem az egész nemzetet.

A 2002. november 3-án megtartott általános választások alkalmával 24 képviselőnő került be a 22. ciklus parlamentjébe.

A Nagy Török Nemzetgyűlés 84 éve működik.

Az első elnöktől, Mustafa Kemal Atatürktől számítva az elnöki tisztet jelenleg betöltő Bülent Arınç a Nagy Török Nemzetgyűlés 23. elnöke.

A képviselők hivatalba lépésükkor az alábbi esküszöveget mondják el:

„A nagy török nemzet színe előtt becsületesemre és jó híremre esküszöm, hogy az állam létét és függetlenségét, a haza és a nemzet oszthatatlan egységét, a nemzet feltétel nélküli szuverenitását megvédem; a jog szuperioritásához, a demokratikus és szekularizált köztársasághoz, Atatürk elveihez és forradalmi hű maradok; az alkotmányhoz való hűségem, valamint attól az elvtől el nem válok, hogy a társadalmi békében és jólétben, a nemzeti szolidaritás és megértés légkörében az emberi jogokból és az alapvető szabadságjogokból mindenki részesedjék.”

A Nagy Török Nemzetgyűlés az elnökség és az alkotmány-, a külügyi, a belügyi, a honvédelmi, az emberi jogi, az EU, valamint a társadalom és gazdaság különböző területeit átfogó, összesen 16 bizottság s a plenáris ülések keretei között végzi felelősségteljes munkáját.

A Nagy Török Nemzetgyűlés, mint a nemzet egyetlen képviselője, Mustafa Kemal Atatürk szavai szellemében — „a hatalom minden feltétel nélkül a nemzeté” — látja el feladatát.

Ahmet Mumcu

a Nagy Török Nemzetgyűlés elnökének tanácsadója

(Fordította: Tasnádi Edit)

Ünnepi megemlékezések Törökországban

A Rákóczi-szabadságharc kezdetének 300. évfordulója alkalmából emléktábla elhelyezésére került sor a rodostói Fügetlenség és béke parkban álló Rákóczi-szobor talapzatán. A 40x60 cm méretű carrarai márványból készült tábla szövege:

A 300 éve kezdődött Rákóczi-szabadságharc emlékére

*Magyar—Török Baráti Társaság
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
(Budapest)*

*II. Ferenc Rákóczi'nin önderliğinde
özgürlük savaşının*

başlamasının 300. yıldönümü hatrasına

Macar—Türk Dostluk Derneği

*Macar Millî Kültür Mirası Bakanlığı
(Budapest)*

A Magyar—Török Baráti Társaság kezdeményezésére, az ankarai Magyar Nagykövetséggel és az isztambuli Magyar Főkonzulattal együttműködve megszervezett avatási ünnepségre — a Magyar Napok keretében — június 6-án került sor. A szobor talapzatán Szalay Zsolt, a Magyar Köztársaság ankarai nagykövete és Zimborás Gabriella isztambuli főkonzul helyezte el a kegyelet virágait. A rendezvényen ünnepi beszédet mondott a magyar résztvevők közül: Szalay Zsolt nagykövet, illetve Dávid Géza, a Magyar—Török Baráti Társaság elnöke; a török résztvevők közül: Ahmet Özyurt, Tekirdağ kormányzója, Ahmet Akgün Tekirdağ (Rodostó) város polgármestere és Güneş Gürselen, a helyi Török—Magyar Baráti Társaság elnöke. A beszédek után a városi általános iskola kisdíákjai magyar dalokat énekeltek. Az emléktáblát elnökünk, Dávid Géza és alelnökünk, F. Tóth Tibor leplezte le. Az ünnepségen — a többi között — jelen volt: az isztambuli főkonzulátus több munkatársa, a

Magyar—Török Baráti Társaság elnökségének tagjai, Erdoğan Erken, Magyarország rodostói tiszteletbeli konzulja, Ali Kabul, a rodostói Rákóczi Múzeum igazgatója és Mehmet Serez helytörténész.

A táblaavatás után Ahmet Özyurt, Tekirdağ kormányzója díszbédén látta vendégül az ünnepségen résztvevő magyarokat.

Balassi Bálint születésének 450. évfordulója alkalmából a Magyar Köztársaság ankarai Nagykövetsége, az Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi és a budapesti Magyar—Török Baráti Társaság „Balassi Bálint magyar költő és kora” címmel tudományos konferenciát rendezett Ankarában, június 7-én. A konferencia helyszíne az egyetem Muzaffer-terme volt. A tudományos konferenciát Necdet Adabağ, az Ankarai Egyetem bölcsészkarának dékánja és Szalay Zsolt nagykövet nyitotta meg. A török Kulturális és Turisztikai Minisztérium képviseletében Salı Uzun minisztériumi szakmai tanácsadó üdvözölte a megjelenteket.

A tudományos konferencián — az elhangzás sorrendjében — a következők tartottak előadást: Tasnádi Edit turkológus, műfordító, a Magyar Rádió munkatársa; Sudar Balázs turkológus, a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete tudományos munkatársa; Dávid Géza turkológus-történész, az ELTE tanszékvezető egyetemi tanára; Fodor Pál turkológus-történész, a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete tudományos főmunkatársa.

A költő néhány versét Tasnádi Edit és Dursun Ayan fordításában Hatice Sariatun adta elő. A tudományos előadások után a Gazi Egyetem diákjainak szaz-együttese korabeli török népzeneből játszott egy csokorra valót.

A tudományos konferencia előadói és az ott-tartózkodó elnökségi tagok örömmel tettek eleget az ankarai Török—Magyar Baráti Társaság vacsorameghívásának. Így feleszettel mellett nyílt lehetőség beszélgetni Anıl Çeçenel, Vecdet Erkunnal, Tosun Sarallal, illetve Şerif Baştavval és Abdulkadir Ersoyjal.

Mindkét rendezvény megszervezéséhez sok-sok segítséget kaptunk a törökországi magyar külképviseletek diplomataitól. Társaságunk nevében ezúton is köszönetet mondunk Szalay Zsolt nagykövetnek, Papp Katalin kultúr- és sajtóattasénak és Lázár Péter konzulnak.

Köszönetet mondunk továbbá Horváth Lászlónak, a Török Köztársaság tiszteletbeli konzuljának az emléktábla elkészíttetéséhez nyújtott támogatásáért.

F. Tóth Tibor

Az előtérben közepén: Szalay Zsolt nagykövet, tőle balra: Necdet Adabağ dékán, jobbra: Salı Uzun minisztériumi szakmai tanácsadó

AZ ÜNNEPI
MEGEMLEKEZÉSEKET
TÁMOGATTA:

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA